

**Het jacht Hasselt
bronnen
(Transcriptie: Menno Leenstra)**

NA 1.04.02)VOC) 318 473 v [Scan 940]

Missive H XVII naar Batavia 13-10-1656

De pinasse (alsnoch te timmeren) gemant met 60 coppen [blijkt later veel meer te zijn]
De voors pinasse sal bij de Camer van Amsterdam werden getimmert en genomen op 120 voeten langh, 26 voeten wijt 11 voeten holl en 5 ½ voeten daer boven sonder schans off back met voornemen om tijdelijck tegens de Lente gereet te hebben en alsdan te laten gaen naer Angola [474] om aldaer soo veel slaven Oliphants tanden huynen en andere waren te handelen als becomelyck sullen wesen en daer mede nae de Bonne Esperance te seijlen om de slaven ten dienste vande Residentie aldaer uijt te leveren en wijders aldaer te blijven en gebruijckt te worden tsij nae Madagascar soo het saisoen daer toe bequaem soude mogen wesen off anders weder ten eijnde alsvooren nae Angola off Cabo Negro. Wij laten ons voor staen dat soodanige pinasse sijn oncosten rijckelyck goet maecken sal in sonderheijt soo den slaven handel gelyck apparent is, wel wil succedeeren alsoo die aende Caep gebracht sijnde van daer mette passerende Schepen sonder costen off lasten uE voort toegebracht en in Indien gebruijckt cunnen werden daerse noijt t'onpas comen oock door de slaven die aende Caep sullen blijven metter tijt een deel gagie treckende dienaers te cunnen excuseren
381 [scan 955]

Missive H XVII naar de Caap 12-10-1656

Hier boven hebben wij van slaven beginnen te gedencken, die wij wel cunnen considereren ul op 't hoogste nodich te sijn, mitswelcken wij oock voorhebbens sijn een bequaeme pinasse gereet te maecken om van hier naer Angola te senden en aldaer soo veel slaven, Oliphantstanden huijden rijns en andere waren daer vallende te handelen en u.l. toe te brengen als becomelyck wesen sullen en van daer off wederom naer Angola gesonden te werden te weten soo u.l sulcx bevinden te meriteren en de oncosten rijckelyck affwerpen can mitsgaders het saisoen sal willen lijden off anders eerst nae Madagascar een reijse, en met eenen de gelegentheijt daer toe presenterende en passant [481v] op een portugesche prijs van Mosambique comende te cunnen passen en die reijse gedaen hebbende wederom bij het Z ooster saisoen nae Cabo Negro en Angola ten eijnde als vooren gesonden te worden en soo daer goede qiantiteyt slaven ten redelycken prijse te becomeen sijn en sulcx meer als u.l. tot die residentie van noode mochten hebben cuntse successivelyck mette aencomende Schepen voort nae Batavia laten gaen en de huijden mette retourschepen jaerlycks herwerts senden

NA 1.04.02 (VOC) 317 Missive van de H XVII naar Batavia 16-4-1657 384]scan 961]

Misschien nog voor het sluiten van de brief zullen vertrekken

De Jachten Hasselt en Maria bijde tot den slavenhandel gedestineert
495v [scan 984]

Hoe wij geresol

veert hebben twee jachten uijt te setten t eene sijnde het grootste genaempt Hasselt en't andere Maria en de selve nae de Caep de Bonne Esperance te senden om van daar nae de Cust van Guinea op de [496] slavenhandel te gaan en ondertusschen voor Angola eenigen tijt bij te houden [naerder uijt de brief van de Camer Amsterdam aan de Commandeur van de Caep]

Desen staet te volgen met het schip den Oliphant mitsgaders het jacht Hasselt bij ons nieuw aengetimmert en het jachtje maria genaemt bij ons jongst ingekocht beijde [scan 372] gedestineert tot den slavenhandel op de Cust van Guinea en Angola volgens d'instructie die wij d'opperhoofden der selven gesloten ter handen gestelt hebben om aen de Caep gecomen zijnde eerst bij haer geopent te worden. de copie daarvan gaet hier ingesloten en waer bij ul. sullen connen sien hoe en op wat wijse wij goet gevonden hebben den handel aen te leggen daer nae zij haer zullen heben te reguleren. Ten naesten vergaderingh vande 17e die opden 9 april toecomende tot middelb. in zeelant beschreven is, sal op het verder employ van beijde de voorschreven jachten te weeten nae datse haere voorzegde reijse op de Custe van Guinea en angola sullen hebben volbracht, en bij ul geretourneert werden gedelibereert en geresolveert dat ul mette volgende schepen sal worden aengeschreven. Wij hebben de voorschreven jachten met meer als ordinaris volck gemant om op haer arrivement aen de Caep het overige volck haer affgenomen en mette eerste van daer vertreckende schepen nae Batavia voortgesonden te worden, laetende daerop verblijven soodanigh aental als vl nevens d'opperhoofden der selver sullen oordelen van node te wesen, tot uijtvoeringe van onse voorgenome desseinen inde gemelte instructie breder geexpresseert, ons project soude wesen sestich a seventich copen voor het grootste jacht, het cleijne naer adenant en eijsch van saecken gemant worden. Wat goederen wij totten voorschreven slavenhandel hebben gedestineert sal de nevensgaende facture uijtwijsen waer toe wij ons gedragen. En om ul bij aencomste van so groten aental van menschen als wij verhoppen en staet maecken dat ul Godt de voorste mette voorschreven jachten van Guinea en Angola sal toegebracht worden niet verlegen te doen vallen, hebben wij ul mette voorschreven jachten van genoehsaeme eetwaren daer tegens willen voorsien die ul daer uijt sullen lossen

[De jachten zijn met lood geballast, wat men er aan de kaap, indien daar genoeg tijd voor is, er uit kan nemen en vervangen door steen; de genoemde nadere instr4uctie en de dactura van de goederen (nog) niet gevonden]

Scan 372

En also totten overvoer vande slaven veel water en daertoe een groot getal leggers van node is hebben wij ommde deselve vl niet ledich toe te senden die met meel en gort gevult

[Batavia is aengeschreven om voor de slavenhandel benodigde Indische waren naar de Kaap te sturen]

Ul sullen uijt Indien mede dienen 't ontbieden 't geene tot cledingh voor de slaven van node wesen sal, van hier wort ul parthije groff off pijlacken toegesonden om tegens de koude voor haer te connen dienen

Vant getal dat ul door de voorschreven jachten staet toegebracht te worden hebben wij gemeent dat bij ul daer aff te houden tachtich a hondert en de reste naer datse wel en terdegen eenige tijt aldaer ververscht sullen hebben mette vertreckende schepen nae Batavia en over deselve verdeelt voortgesonden sullen werden, verstaende de beste en kloeckste slaven, d' inpotenten, oock sooder eenige ouden souden mogen onder loopen, die wij nochtans hebben geordonnert inden incoop te excuseren, sullen ul daer hebben aen te houden de slaven sullen vl wel hebben te tracteren minsaem te bejegenen om haer te beter te doen gewennen en daer door aen ons verbinden oock wijders daerop te letten en die ordre te stellen, dat de selve mede allerhande ambachten worden geleert, om metter tijt [scan 374] daer van dienst te cunnen trecken en soo veel te meer van onse natie te excuseren insonderheijt sullen se mede op den landtbouw dienen gestileert te worden

Bosman en Thom, journaal Riebeeck dl II, via
[file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/rieb001dagh02_01%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/rieb001dagh02_01%20(1).pdf)

p. 156 [scan 188]

Tegen den avondt wierd een schip onder de wal gesien, 'twelck den 16en [08-1657], 's morgens, fray weer ende 't luchjen westelijck sijnde, al vroegh ter rheedee arriveerde, sijnde 't jacht Hasselt, daerop schipper Jacob Hendricxsz. Moocker, ende ondercoopman Adriaen van de Venne, 10 April in compagnie van 't jachtjen Maria uyt 't Vlie geseylt ende nergens aengeweeest, op hebbende gehad 152 gegagieerde coppen, waervan maer 1 gestorven ende de rest, Gode loff, noch altemalen fris op de been sijn. Ende alsoo voorsz. jacht Hasselt na d' ordre onser Heeren Meesters gedestineert is na de custe van Guinea, met 60 à 70 coppen, soo sijn de rest, namentlijck 81 persoonen, datelijck g'ordonneert op 't hier ter rheedee leggende schip, de Provintie, over te gaen, omme daermede voorts na Batavia te varen, daer oock in overgescheept wordt de coopmanschappen ende andre goederen in voorsz. Hasselt ende Maria voor India geladen, ende wijders ordre gestelt om dito jacht in aller ijl vaerdigh te laten maken tot haer vorder te doene voyagie voorsz., waertoe de Maria al langh gereet heeft gelegen ende dierhalven Hasselt de hulpende. handt te bieden, aenbevolen is

p. 159

[Besluit om de Hasselt met 70 koppen te bemannen zodat er eventueel extra volk is om een genomen Portugees schip de bemannen, maar wanneer dit jacht naar Angola gaat voor de slavenhandel zal het nog 10 overgeven aan de Maria die nog enige tijd zal blijven kruisen De Hasselt zal nog 8 leggers gort en 1 legger meel aan boord houden tot spijziging van de te veroveren slaven. De Maria en de Hasselt waren op 2-9 klaar om te vertrekken, maar werden tot 10-9 door slecht weer opgehouden]

p. 234

[22-1-1658 is de Maria terug in de Tafelbaat met bericht van de Hasselt, 20-10-1657 op de kust van Angola]

p. 285 [scan 333]

6 dito [05-1658]

voor den middagh hier noch wel ter rheedee quam te arriveeren 't jacht Hasselt uyt de bocht van Guinea, den 22en February van Pópó geseylt met 271 stucx slaven ende slavinnen aldaer gehandelt, waervan 43 overleden sijn, sulcx dat noch 228 stucx aengebracht, met siecken ende al, sijnde jongst op den 15en Maert van Cabo de Lopo Gonsalvo vertrocken ende den 21 dito [286] van Annabon, sulcx dat het van die cust tot hier in 1½ maendt heeft overgeseylt, hebbende in 't gins seylen omtrent dito Cabo veroveret twee Portugese scheinjens, welcke beyders cargo in 't grootste hadden gescheept ende met 6 Nederlanders van sijn volcq den 15 November passado herwaerts opgesonden, dat, hier tot dato noch niet vernomen wesende, apparent niet wel mede staen 7 dito, 's morgens de wint noch al Noordtwest, doch niet soo stijff als gister, des de Guinese slaven ende slavinnen uyt 't jacht Hasselt aen landt gebracht sijn, wesende bysonder fray, cloeck ende lustich volcq.

Wonsdagh, den 8 May anno 1658. Bij den Commandeur in Rade, ende tot versterckinge van dien beroepen sijnde d' opperhooffden van 't jacht Hasselt, hier eergister van de Gunese cust geretourneert met een getal van 228 slaven ende slavinnen, gehandelt aen Pópó, boven noch 43 stucx (onderwegen gestorven)

het generale schrijven uyt de vergaderinge van de Heeren Zeventhiene, dato 9en October passado, op 't employ des gemelten jachts ende handel, etc., bij welcke deselve Haer Ed. onder anderen ons ordonneren 't navolgende in substantie, namentlijcq: Off 't gebeurde dat Hasselt volgens derselver gegeven ordre sijn handel aen Arder (nu aen Pópó geschiet) soude mogen hebben volbracht ende

met een redelijc getal slaven aen de Caep geretourneert, doch van sijn medegegeven cargasoen soo veel overgehouden had datter noch een scheepsladinge slaven voor soude te become wesen, wij in dien gevalle souden hebben te delibreren ende rijpelijc te overleggen off oocq dienstich ende geraden mochte sijn dito schip voor de tweede mael weder derwaerts aff te senden, off liever dien handel te staecken, etc.; ende dat haer opgemelte Ed. sulcx aen ons overlegh bevolen laten, met volcomen authorisatie, omme daerin te doen als wij sullen verstaen ten meesten dienste van d' E. Compagnie te behooren, etc.

Welcken volgende dan den Commandeur voorsz. den Raedt (versterct met d' opperhooffden meergemelt) is verhogende dat deselve per voorsz. jacht Hasselt, bovengenomineerde getal van 228 slaven, oocq hebben wederom gebracht aen onverhandelde coopmanschappen, bestaende in diverse sorteringe, boven noch sommige overige behoeften van de slaven ter somme van f 5875 Ende hier bij Compagnies packhuysen noch is leggende een uytgemaect cargasoen van Haer Ed. tot Batavia, mede in diverse cleden bestaende ende bedragende ter somma van f 20792.15.- Maeckende samen rijckelijc ende genoegsaem een volcomen drie à vier dubbelt cargasoen ten aensien van de minder inkoop van 't goet uyt India als 't Vaderlandt gecomen, ende monterende te gader een somme gelts van f 26767.15.-

Voor welcker monture, na den Indischen inkoop gecalculeert, wel 1000 à 1200 slaven, sijnde genoegsaem tot 4 voyagies, behoorde ingecoect te cunnen worden - Soo is 't dat den Raedt, dit alles in deliberatie gebracht sijnde, neffens oocq ernstige recomandatie omme na d' ordre onser Heeren Meesters met goet overlegh te letten op den meesten dienst van d' E. Compagnie, etc., Op 'twelcke de gemelte opperhooffden van Hasselt oocq gecommuniceert de sorteeringe van 't cargasoen become uyt India, ende door deselve verclaert dat het wel suffichandt ende groot genoegh sij, maer echter niet sulx gesorteert als waermede men na vereysch den handel van slaven soude cunnen exerceren, maer alles voor moeten aennemen dat de inwoonders ginder souden willen quijt wesen, namentlijc jongh, oudt, creupel, lam, etc., daer ter contrarie 't cargasoen, wel gesorteert sijnde, principelijc met bougysⁱ, benefens de noch overige cralen ende rariteyten, etc., den handel soude cunnen drijven na wensch ende geprefereert boven alle handelaers van wat natie het oocq mochte wesen, alsoo men met de bougys den handel can drijven ende wenden soo men genoegsaem wil, ende sonder deselve schier niet. te doen sij, als voorsz. opperhooffden verclaren haer bij dese voyagie volcomen is gebleecken, sulcx dat het met dese gemelte coopmanschappen (hoewel meer als genoegh) een seer lammen ende tragen handel soude geven, ende sonder de bougys wel pryckel mochte lopen om licht met een ledigh schip te moeten retourneren, tot seer cleyn proffijt maer groote schade van d' E. Compagnie; daerbij oocq in consideratie comende de costelijcheyt der maentgelden ende montcosten van soo veel volcx en de slijtagie des gemelte jachts ende dat alleen op slaven, sonder yets anders te mogen negotieren, waertoe een reys ten minsten van 7 à 8 maenden telckens is vereysschende, ende volgens dien anders niet cunnende werden ingesien bij een nader ondervindinge van dien, verstaende sonder de bougys ('t principaelste van allen begeert) als groote schade in plaetse van voordeel, schoon in India de slaven (vermits het soo goede lustige menschen sijn) wel soude te passe comen. Soo is eyntlijc na verscheyden deliberatien ende veele conferentien van 't een ende ander eenparigh verstaen den handel voor dese mael te staecken, dewijle wij doch nu niet alleen voor d' E. Compagnie hier aen de Caep maer oocq voor de vrije luyden ende particulieren genoegh ende ten overvloede van slaven sijn versien, ende dat oocq benefens dien boven de 40 stucx Angoolse per 't Wapen van Amsterdam, Amersfoort ende Spreeuw na Batavia versonden, noch wel omtrent 200 stucx voor India sullen cunnen affsteecken, in vougen niet can gesien worden wat ons soude nootsaecken den handel te hervatten, anders als voordeel voor d' E. Compagnie, dat, gelijc voorseyt, met het jegenwoordige cargasoen niet cunnen voorsien,

maer ter contrarie, apparentie van groote schade, des bij de resolutie van staeckinge des Gunesen handels sijn blijvende ende 't selve t' eenemaal vast stellende, ter welcker oorsaecke dan oocq goetgevonden is het voorsz. jacht Hasselt metten aldereersten te laten vaerdigh maecken, om conform d' ordre onser Heeren Meesters na Batavia te laten varen ende daermede aff te senden een aental van 140 à 150 stucx slaven, nadat die tusschenwijlen wel sullen wesen ververscht, mitsgaders per 't hier ter rheede leggende schip Dordrecht vooraff van d' Angoolse prijs-slaven (nu al volcomen ververst ende fris sijnde) 30 stucx dittos.

p. 296

21 dito [05-1658], 's morgens fray, liefflijcq weer ende 't luchjen variabel, hebbende van 't jacht Hasselt 102 stucx Gunese ende Angoolse slaven ende slavinnen ingenomen, omme na Batavia te voeren, mitsgaders heden oocq becomen hun affsচেয় tot derselver vertrecq derwaerts heen, beneffens de brieven ende pampieren gedirigeert aen d' Ed. Heeren Gouverneur-Generael ende d' E. Heeren Raden van India(n) .

22 dito, 't luchjen op den namiddagh Z.oostelijcq wayende, is 't jacht Hasselt ten eynde voorsz. daermede vertrocken ende voor den avondt noch een goet stucq t' zee geraect. D' Almogende wil hen vorder geluckigh op Batavia laten arriveeren

De Hasselt werd dus niet vanaf de Kaap nogmaals voor slavenhandel of transport ingezet, maar vertrok naar Batavia maar wel voor deze zelfde activiteiten tussen Batavia en Arakan

NA 1.04.02 (VOC) 1225, 39v [scan 96] Generale Missive 14-12-1658

Het jacht de renocer ende de fluijt Coninck David die voorleden jaer naer arracan waren gesonden om den genegotieerden rijs ende lyfeijgen herwaerts te brengen sijn gode sij loff hier behouden wederom gecomen het jacht op 18 Januarij buijten om ende de fluijt op den 4 Julij daer aen door de Enghte van malacca hebbende tesamen uijt arracan gevoert 153 stucx lijfeijgene ende 396 lasten rijs die hier oock wel ontfangen sijn uijtgesondert eenige lyfeijgenen onderwegen overleden
40

Klachten over de vexatien quellingen ende empechementen die hij [de Resident Hendrick de dieu] daer van tijdt tot tijt moet uijtstaen ende lijden tot verhinderungh vande procure der lyfeijgenen 't welck daer rechtevoort wel de voornaemste coopmanschap is.... Om den rijs die daer 't verleden jaer overgebleven is mitsgaders de lijfeijgen die wij verhopen dat middelwijle noch genegotieert sullen wesen van daer te haelen hebben wij wederom nae Arracan gesonden op den 14 septemb. Het jacht Hasselt ende den 19^e des volgende maents de fluijt de patientie

Van der Chijs 1889 (Dagh-Register gehoude Batavia 1659) p. 25

De Hasselt komt op 7-2-1659 met 90 last rijst en 250 lijfeigenen uit Aracan

van der Chijs 1889 (Dagh-Register Batavia 1661), p. 55

op 8-3-1661 van Aracan met 791 car rys, 200 slaven, waer onder 13 vrouwen

van der Chijs 1891 (Dagh-Register Batavia 1663), p. 6

op 12-1-1663 van Aracan samen met de Arnemujsden met 245 last rys en 253 slaven

van der Chijs 1893 (Dagh-Register Batavia 1664), p. 113

op 6-4-1664 van Aracan met 150 slaven en slavinnen

Vergaan in 1664 op een volgende reis naar Aracan

NA 1.04.02 (VOC) 1251, p, 147 [scan 179] Gen Mis 30-1-1666

De jagten hasselt en ter veer verleden jare [bovengeschreven 1664] op 10 september uijt dese rede [Batavia] naer arracan vertrocken, hebben een gansch droevige reyse gehad alsoo tusschen 8 en 10 november soo swaren en vervarelijcken storm rescontrerende , dat hasselt in den selven vermist, ende godt betert tsedert niet meer vernomen is, en ter veer inden alderuijtersten noodt zijn groote mast gekerft en boegspriet afgesaecht hebbende is noch met pompen en balien soo lange boven water gehouden dat den 16^e d.o op Cormandel tot narcapour te lande gecomen

ⁱ De noot geeft aan dat de bougies een soort schelpen zijn – ook Cauries de Maldiva – die dus eerst in voldoende hoeveelheid vanuit Azie naar de Kaap zouden moeten worden gezonden

Wij (her)kennen tegenwoordig de naam Arakan als Racquine – het grensgebied tussen Birma en Bengalen, van waaruit de bevolking vlucht. Indertijd was dit een beruchte roofstaat geregeerd door war-lords van gemeng Portugese afkomst die regelmatig “slaven oogsten” in de Ganges-delta.

Slavenmarkt in Pipli: Lusu Arakanese slavenhandelaren verkopen slaven aan de VOC. Uit: Wouter Schouten, *Oost-Indische Voyagie*.